



Copyright © 2018 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2019 • 7(19) • 121-140

ISSN 2147-8473
 Başvuru | 11 Mart 2018
 Kabul | 05 Mayıs 2019

Bilgi Erişim Sürecinde Gençlere Okul Kütüphanesi Hizmetlerinin Sağlanması

*H. İnci Önal**
*Erdoğan Alaca***

Öz

Eğitim insanın doğumundan ölümüne yaşamın her evresinde farklı biçimlerde ortaya çıkarak hayatı şekillendirmede etkili olmaktadır. Eğitim süreci evde başlamakta, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaşam boyunca devam etmektedir. Bu süreç, bireylerin girişken, sorgulayıcı, araştırmacı özelliklerinin ön plana çıktığı gençlik çağlarını da kapsamaktadır. Çocukluk döneminin niteliğini artıran, gençliğe de yön veren eğitim olgusunun sürdürülebilir kılınması birtakım unsurlara bağlı olarak gerçekleşmektedir. Okul kütüphaneleri bu unsurların başında gelmektedir. Okul kütüphaneleri, eğitimin ilk evresinden itibaren bireyin bilgi gereksinimlerine karşılık veren, okuma ve araştırma yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayan, başkalarının bilgi birikiminden yararlanmakla birlikte bireyin kendi bilgi birikimini başkalarına aktarmasına ortam hazırlayan bir oluşumdur. Bu çalışma kapsamında, okul kütüphanesi-eğitim etkileşimi gençlerin bilgiye erişim süreci göz önünde bulundurularak değerlendirilmektedir. Bunun yanında, kaliteli bir etkileşimin önemi üzerinde durulmaktadır. Çalışmada cevap aranan sorular; Ankara'daki okul kütüphaneleri standartlara uygun mudur? Ankara'daki okullar, son yıllarda kütüphane ve kaynak sayısı bakımında nasıl bir gelişim göstermiştir? Sahip olunan şartlarda, Ankara'daki okullarda sağlıklı bir kütüphane-eğitim etkileşimi yaşanıyor mu? Betimleme yöntemi kullanılan çalışmada bulgular istatistiksel veriler doğrultusunda ortaya çıkarılmış ve ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, Ankara'daki okul kütüphanelerinin standartlardan uzak olduğu saptanmıştır. Bu şartlarda, gençlerin okul kütüphanesi hizmetleriyle bilgiye erişimlerini sağlayacak temel öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Gençliğin Bilgi Kullanımı, Okul Kütüphaneleri, Bilgi Erişim Süreci, Ankara.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, Ankara, onal@hacettepe.edu.tr, orcid.org/0000-0001-5563-2185

** Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi, Ankara, alacaerdinc.61@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-6380-7982

Abstract

From birth to death, education comes in different forms at every stage of human life and shapes them. The education process is started at home, but continues throughout pre-school, primary school, secondary school, higher education and life-long. This process also includes the youth ages, in which the aggressive, inquisitive, researching characteristics of the individuals are at the forefront. The sustainability of the education that enhances the quality of the childhood and also the direction of the youth is dependent on a number of factors. The school libraries are at the forefront of these factors. School library is an organization that responds to the information needs of the individual from the initial stage of education and contributes to the development of reading and researching ability and prepares an environment for the individual to transfer own knowledge to others while benefiting from the knowledge of others. Within the context of this study, the school library-educational interaction is assessed by considering the young people's access to information. Besides, the importance of quality interaction is emphasized. Questions to be answered in the study; Do the school libraries in Ankara suitable to standards? Are the schools in Ankara sufficient for students to respond their library needs? Is it possible to have a healthy library-education interaction in the schools in Ankara under the conditions? In the study using descriptive method, findings are presented in the direction of statistical data and the subject is discussed with a theoretical approach. As a result of the study, it is find out that the school libraries in Ankara are far away from the standards. In these circumstances, suggestions were developed to provide information retrieval process for youth by school libraries.

Keywords: Education, Youth Information Use, School Libraries, Information Retrieval Process, Ankara.

Giriş

Eğitim, birey farkında olsun olmasın yaşam boyu varlığını devam ettiren bir süreçtir. Kütüphane ise değişen türleriyle beraber bu sürecin başından sonuna kadar bireyin gelişimine ve yaşam boyu değişimine doğrudan etki eden en önemli araçlardandır. Sağlıklı ve kaliteli kütüphane-eğitim ilişkisinin gençlerin yaşam döngüsüne en iyi şekilde yön vereceği yadsınamaz bir gerçektir.

Okul kütüphaneleri, eğitim kurumlarının amaçlarını gerçekleştirmede araç olarak kullanıldığından çocukların ve orta öğretimde okuyan gençlerin kullandığı önemli bilgi merkezleridir. Ders programlarının çeşitlenmesi ve eğitim alanında yaşanan gelişmeler okul kütüphanelerinin özellikleri, işlevleri ve örgütlenmeleri üzerinde etkili olmuştur ve olmaktadır. Okul kütüphaneleri, personeli, konumu, donanımı ve hizmetleri ile öğretim programlarını tamamlamakta ve desteklemektedir (Withers, 1988, s. 342). Bu etkileşim, okul kütüphanelerinin işlevsellik kazanmasına, görev ve sorumlulukların yerine getirilmesine, kitap okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının erken yaşlarda edinilmesine ortam hazırlamaktadır. Başta öğrenciler olmak üzere, öğretmenler, idari personel hatta veliler için de okul kütüphaneleri bilgi erişimde kullanılabilir bir mekâna dönüşmektedir.

Gençliğin bilgiye erişim sürecinde okul kütüphaneleri önemli görevler yüklenmektedir. Toplumsal birçok alanda olduğu gibi okullarda da öğretme işleminin temelinde bilgi verme ve bilgi edindirme yatmaktadır. Gençler, okullarda kendilerine öğretilen bilgilerden çok daha fazlasına erişmeleri gereğine inandıklarından, yaşam boyunca bilgi kazanma becerilerini geliştirme eğilimindedirler. Türkiye’de özellikle 2011 yılında ortaya çıkan ve orta öğretim kurumlarında hızla yayılan Z-kütüphaneler (Zenginleştirilmiş Kütüphaneler) gençlere bilgi erişimi öğreten, öğretimi öğrenimle bütünleştiren girişimlerin başında dikkat çekmektedirler. Z-kütüphaneler, sesli ve elektronik kitapları, modern ve estetik tasarımı, pedagojik uygunluğu, taşınabilir rafları, ahşap ve kumaşla kaplanmış duvarları, okuma zevki uyandıran görünümüleriyle (T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017a) okul kütüphanelerini yeni bir yapıya kavuşturmuşlardır.

Betimleme yöntemi kullanılan bu çalışma kapsamında, gençliğin bilgiye erişimde okul kütüphanelerini ne denli kullandıklarını gösteren tarihsel gelişime, okul kütüphanesi- eğitim ilişkisine ve etkileşimine dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda okul kütüphanelerinin gençlerin sosyal-kültürel-egitimsel gelişmelerdeki rolleri tanımlanmaktadır. Çalışmada cevap aranan sorular doğrultusunda, Ankara’daki okul kütüphanelerinin hizmet standartlarına (fiziki, teknolojik, koleksiyon, yönetim ve temel ilkelere) uygunluğu incelenerek geçmişten günümüze yaşanan değişim ve gelişmeler gerek nitel gerekse istatistiksel verilerle ortaya çıkarılmaktadır. Genç ve gelişime açık bir hedef kitleye sahip olan okul kütüphanelerinin standartlar doğrultusunda hizmet sunabilmesi ve hizmetlerini süreklilik ilkesi doğrultusunda nasıl gerçekleştirdiği Ankara’daki okullar kapsamında incelenmiştir. Sahip olunan şartlarda, Ankara’daki okullarda sağlıklı bir kütüphane- eğitim etkileşiminin nasıl kurulduğu gençlere kazandırılacak beceriler ve alışkanlıklar doğrultusunda tartışılmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı, gençlerin bilgiye erişimlerini sağlamak üzere okul kütüphanesi hizmetlerinin nasıl verildiğini ortaya çıkarmak ve bu amacı gerçekleştirebilmek adına, ulusal düzeyde konuyla ilgili paydaşlar tarafından oluşturulmuş, kabul edilmiş okul kütüphanesi standartları eşliğinde Ankara’daki okulların kütüphanelerine ilişkin verileri karşılaştırmalı olarak incelemek şeklinde tasarlanmıştır. Bu amaç kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır; Ankara’daki okullar son yıllarda kütüphane ve kaynak sayısı bakımında nasıl bir gelişim göstermiştir? Ankara’daki okul kütüphaneleri okul kütüphanesi standartlara uygun mudur? Sahip olunan şartlarda Ankara’daki okullarda sağlıklı bir kütüphane- eğitim etkileşimi yaşanması mümkün müdür?

Okul Kütüphanelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Okul kütüphanesi tanım olarak; “eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen ve hizmetleriyle parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleşmesine dinamik bir şekilde katılan toplumsal kuruluştur” (Önal, 1985, s. v). Bir başka tanıma göre; “ilk ve ortaöğretim düzeylerindeki dersleri destekleyen ve öğrencilerin özel ilgi alanlarına giren bilgi kaynaklarını sağlayan, bunları öğrenci, öğretmen ve okuldaki diğer görevlilerin yararlanmasına sunan kütüphanelerdir”(Atılğan, Subaşıoğlu ve Gürdal, 2005, s. 29). Gerek hitap ettiği hedef kitle gerekse içinde bulunduğu kurumsal yapı dikkate alındığında, okul kütüphanelerinin öğrenci, öğretmen ve idarecilerin gereksinimlerine karşılık verebilmesi için müfredatla doğru orantılı olarak gelişim ve değişim göstermesi gerekmektedir. Hedef kitlenin gereksinimleri karşılanırken aynı zamanda değişen eğitim sistemi ve getirilerine de hazırlıklı olunması kaçınılmazdır.

Okul kütüphanesinin ortaya çıkışı Mezopotamya’da yapılan arkeolojik kazılara dayanmakla birlikte günümüzdeki okul kütüphanesi yaklaşımının ilk örnekleri Batı’da “Grammer School” adı verilen okulların bünyesinde kurulan kütüphanelere dayanmaktadır. Edebiyat geleneğinin nesiller boyu sürdürülmesi gereği ve gayreti bu kütüphanelerin kuruluşunda etkili olurken, matbaanın bir getirisi olarak kaynak sayısındaki artış okul kütüphanelerinin kurulmasını hızlandırmıştır (Atılğan ve diğerleri, 2005, s. 30).

Okul kütüphanelerinin gelişim adımları özellikle 16. yüzyıldan itibaren atılmaya başlanmıştır. 16., 17. ve 18. yüzyılda ortaya çıkan ve koleksiyon toplama alanı olarak nitelendirilen ve kullanılan okul kütüphaneleri 19. yüzyılda eğitim alanında yaşanan gelişmelerle (eğitim zorunluluğu, öğrenci sayısındaki artış ve buna bağlı olarak gereksinimlerin farklılaşması) kabuk değiştirmeye başlayarak daha farklı gereksinimlere karşılık verebilecek potansiyelde olduğunu göstermiştir (Atılğan ve diğerleri, 2005, s. 30-31). Osmanlı Devleti’nden itibaren ilk ve orta öğretim düzeylerindeki okul kütüphanelerinin ortaya çıkışı ve gelişim süreci 16. yüzyıldaki cami okullarına dayanmaktadır (Önal ve Topçu, 2013, s. 311). 19. yüzyılda, Cumhuriyetin kurulması ile birlikte okul kütüphanesi tartışmaları devam etmiş ve kütüphanelerin iyileştirilmesi adına adımlar atılması gerektiği savunulmuştur. Daha sonrasında çıkarılan yasa ve yönetmeliklerde de eğitim-kütüphane ilişkisi ön planda tutularak kütüphanenin önemi üzerinde özellikle durulmuştur (Atılğan ve diğerleri, 2005, s. 32). 1920’lerde Cumhuriyet Döneminin başlamasının ardından 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun etkisiyle bütün öğretim programlarında okul kütüphaneleri yer almıştır. İlk, orta ve yükseköğretim kurumları ülke çapında yaygınlaşırken her okulda “okul kütüphanesi” olarak adlandırılan bir yer ayrılmıştır (Önal ve Topçu, 2013, s. 312). Atatürk’ün özel girişimleri ile dönemin en iyi eğitimcilerinden John Dewey Türkiye’ye davet edilmiş ve Türk eğitim sistemi üzerinde yaptığı inceleme ve araştırmalar sonucunda Türkiye’de özellikle halk kütüphanelerinin yaygınlaştırılması gerektiği ancak bununla birlikte okul kütüphanelerinin halka da hizmet sunabileceğine değinmiştir (Atılğan ve diğerleri, 2005, s. 32). Bu yaklaşım, okul kütüphanelerinin sadece bulunduğu okuldaki bireylere (öğrenci, öğretmen, idareci) hizmet veren bir kurum olmadığını aynı zamanda çevresinde yer alan benzer veya farklı kurumlarla işbirliği yaparak öğrenci, öğretmen ve idareci gruplarından daha farklı hedef gruplara da hizmet sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, Dewey’in “kütüphanesi olmayan okulda eğitimden söz edilemeyeceği” yaklaşımı ise eğitim-kütüphane ilişkisinin önemini ön plana çıkarmaktadır (Yılmaz, 2004, s. 54). Dewey’in yanı sıra, Thompson (1952), Ruffi (1956) ve Soysal’da (1969) Türkiye’deki okul kütüphanelerinin gerekliliğine ve yeniden düzenlenerek niteliğinin artırılmasının kaçınılmaz olduğuna dikkat çekmişlerdir. Konuya dikkat çekilen tarihler ile günümüz Türkiye’sindeki okul kütüphanelerinin mevcut durumları birlikte değerlendirildiğinde, bu alandaki eksikliğin ve geri kalmışlığın boyutları daha net anlaşılacaktır.

Eğitim-Okul Kütüphanesi İlişkisi

Kütüphaneler toplumsal kuruluşlardır. Toplumu oluşturan bireylerin bilgi gereksinimlerini karşılarken aynı zamanda bireyleri değişen toplumsal şartlara hazırlayarak bireyin

yaşamına şekil vermesine ve sağlıklı kararlar alabilmesine de etki eder. Kişinin bilgi, davranış ve becerilerinde istenilen değişimin çağın koşullarına göre uygun hale getirilmesi ise eğitim olarak tanımlanmaktadır (Çakın, 1986, s. 12). Eğitim, en genel anlamı ile bireylerin belli amaçlara göre yetiştirilmesi süreci olarak tanımlanmakta ve bu sürecin bireylerin kişiliğinde farklılıklar yarattığı, bu farklılaşmanın da bireyin kazandığı bilgi, beceri, tutum ve değerler yolu ile gerçekleştiği belirtilmektedir (Özkan, 2006, s. 35). Bir başka yaklaşıma göre ise eğitim; “bireyin toplumsallaşma sürecinde gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar kazanması, bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yeteneklerinin geliştirilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2004, s. 50). Okul kütüphanelerinin, eğitim faaliyetlerini, yaşam boyu öğrenme etkinliklerini ve kişisel gelişimi destekleyen kurumlar olduğunun altı çizilmekte (Önal ve Topçu, 2013, s. 311), dolayısı ile eğitim ve kütüphane arasındaki ilişkinin özellikle çocuklar ve gençler üzerinde yaratacağı olumlu etkinin dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Eğitim sürecinde bilgi aktarımının gerçekleşmesine katkıda bulunan ve buna bağlı olarak eğitim sürecinin bir ürünü olarak ortaya çıktığı savunulan kütüphaneler (Yılmaz, 2004, s. 49) bireylere dolayısı ile toplumlara karşı birtakım sorumluluklar taşımaktadır. Bu toplumsal sorumluluklar Çakın (1986, s. 12) tarafından dört grupta toplanmıştır. Bunlar; bilgi kaynaklarını muhafaza etme, eğitim, araştırma ve boş zamanları değerlendirme işlevleridir. Konu kapsamında özellikle “eğitim” işlevi üzerinde durularak okul kütüphanelerinin eğitim işlevinin sınırları çizilmeye çalışılmakta olup kütüphane-eğitim ilişkisi gerekçeleriyle ortaya konulmaktadır. Bireylerin bilgilerini artırarak kişisel gelişimlerine katkıda bulunmalarının etkin eğitimi, etkin eğitimin düzenli okumayı, düzenli okumanın da bilgi kaynaklarını gerektirmesi en basit düzeyde kütüphanelerin eğitim açısından toplumsal katkısını belirlemektedir (Çakın, 1986, s. 12). Bu bağlamda, özellikle kütüphane kaynakları ve eğitimin birbirine bağlı olduğu, kaynak olmadan eğitimsel çabaların uzun vadeli bir geleceğe sahip olamayacağı görüşü ise durumun ciddiyetini ortaya koyar niteliktedir (Ephraim, 2003, s. 162). Bu konuya IFLA/UNESCO okul kütüphanesi rehberinde; okul kütüphanesinin, okuyucuların eğitim, bilgi ve kişisel gelişim ile ilgili gereksinimlerini karşılayacak pek çok çeşitlilikte kaynağı kapsaması gerektiğine ve okuyuculara devamlı olarak yeni materyalleri seçebilme fırsatı sağlamak amacıyla bu koleksiyonların sürekli olarak geliştirilmesinin zorunluluğuna değinilmektedir (IFLA/UNESCO, 2015, s. 33).

Güçlü ve etkili bir eğitimde okul kütüphanelerinin sahip olduğu olanaklar, fiziksel durum, donanım yapısı ve niteliği kütüphanenin rolünü ortaya koymakta ve daha geniş etki alanı oluşturmasında önem taşımaktadır (IFLA/UNESCO, 2002, s. 9). Bu bağlamda, okul kütüphanelerinin mekânsal alanı, personel olanağı, kaynakları, bütçesi, kullanıcı özellikleri, hizmetleri ve eğitimsel yaklaşımlar bütünün ayrı ayrı bileşenleri olarak dikkat çekmektedir. Her bir bileşenin, kullanıcı kitlesi, özellikle çocuklar ve gençlerin kültürel-sosyal-eğitimsel gelişimi açısından ayrı bir öneme sahip olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Ulusal düzeyde müfredatı ve eğitimi geliştirme programlarında, okul kütüphaneleri; (i)Eğitim ve öğretim dönemi boyunca, herkes için bilgi okuryazarlığının, adım adım geliştirilmesini

ve tatbik edilmesini sağlamak, (ii)Bilgi kaynaklarının farklı eğitim düzeyine sahip tüm öğrencilerce kullanımını sağlamak, (iii)Bilgi ve deneyimlerin tüm öğrenci gruplarına kısıtlama olmaksızın erişimini sağlayarak, onların demokratik bir ortamda ve insan haklarına dayalı olarak çalışmalarını sağlamak gibi hedefleri yerine getirme konusunda çok önemli bir araç olarak kabul edilmelidir (IFLA/UNESCO, 2002, s. 16). Sıralanan hedeflere ulaşmak, bireysel çabalardan ziyade gruplar arası etkileşim ve koordinasyonla mümkün olacaktır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde işbirliği yapacak gruplar; müdür, birim sorumluları, öğretmenler, destek personeli, öğrenciler ve velilerdir. Müdür müfredatın uygulanması ve kütüphane kullanımının yaygınlaştırılmasında tetikleyici bir role sahiptir. Müdür eğitimle ve kütüphane ile ilgili herhangi bir konuda muhakkak kütüphane ile işbirliği yapmalıdır. Eğitimde başarının yakalanmasının kütüphane ve kaynaklarla doğrudan ilişkili olduğuna vurgu yapmalı ve yönlendirici görev üstlenmelidir. Birim sorumluları da kendilerine bağlı birimlerle ilgili etkinliklerde kütüphane ile işbirliği yapmalıdır. Öğretmenler kütüphaneyi eğitimle kaynaştırma konusunda kilit rol oynamaktadır. Kütüphane kullanma alışkanlığı bilgiye erişimi sağlamaktadır. Kütüphane şartlarının eğitime, müfredata ve öğrencilerin kişisel zevklerine göre geliştirilmesi önem taşımaktadır (IFLA/UNESCO, 2002, s. 18-19). Veliler kütüphanenin hedeflerine ulaşması kapsamında bir başka etkili unsur olarak nitelendirilebilirler. Öğrenciler okuldan sonra en fazla evde vakit geçirmekte ve aile bireyleriyle sürekli olarak etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimin niteliği aile bireylerinin bilgi birikimleriyle doğru orantılı olarak artmakta ya da azalmaktadır. Okuyan, araştıran, merak eden aile bireyleri, çocuklarını kütüphaneye veya bilgi kaynaklarına yönlendirme konusunda daha etkili olacaklardır. Bu bağlamda, veliler, okulun dışında gibi görünseler de aslında sürecin içindedirler.

Eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan okul kütüphaneleri kişisel ve toplumsal gelişimi sağlamak adına birtakım amaçlar doğrultusunda hareket etmektedir. Bu amaçlar eğitimi gerçekleştirmek adına da önem taşımaktadır. Okul kütüphanesinin amaçları;

(i)“Okulun görevleriyle birlikte öğretim programında belirtilen eğitimsel amaçları desteklemek ve iletirmek,(ii)Çocuklarda okuma, öğrenme, yaşamları boyunca kütüphane kullanma alışkanlığını ve zevkini geliştirmek ve sürdürmek,(iii)Bilgi edinme, anlama, hayal kurma ve eğlenme amacıyla bilgiyi kullanma ve yaratıcılığı sağlama deneyimlerini oluşturacak fırsatlar sunmak,(iv)Toplumdaki iletişim yöntemlerine duyarlı olarak yapıya, biçime veya ortama bakılmaksızın bilgiyi değerlendirmeleri ve kullanmaları için bütün öğrencileri eğiterek beceri kazanmalarını desteklemek,(v)Yerel, bölgesel, ulusal ve evrensel kaynaklara erişimi sağlayarak kullanıcıların farklı görüşleri, deneyimleri ve düşünceleri üretebilmelerinde gerekli olanakları tanımak,(vi)Sosyal ve kültürel olayların farkında olmayı ve bunlara önem vermeyi sağlayan faaliyetler düzenlemek, (vii)Okulun görevlerini başarıyla yerine getirmesi için öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve velilerle birlikte çalışmak,(viii) Etkin ve sorumlu vatandaş olarak demokrasiye katılmak için düşünce ve bilgiye erişim özgürlüğünün gerekliliğini benimsetmek,(ix)Okul kütüphanesinin kaynaklarını, hizmetlerini ve okumanın gerekliliğini okulun tamamına ve ilgili olabilecek herkese anlatmak” şeklinde sıralanmaktadır (IFLA/UNESCO, t. y. s. 2).

Okul kütüphanelerinin amaçları eğitimle bütünleşme ve gençleri bilgiyle buluşturma üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bilginin ve bilgi kaynaklarının gençlere ulaştırılmasında yeni becerilerin geliştirilmesi etkili yaklaşımlar olarak nitelendirilmekte (Önal, 2005, s. 143), bu becerilerin geliştirilmesinde okul kütüphaneleri önem taşımaktadır. Özellikle gençler için okul ve evden sonra adeta üçüncü bir mekân niteliği taşıyan okul kütüphanelerinin bu sorumluluk ve bilinçle hizmetlerine şekil verebilmesi gerekmektedir. Önal (1995), okul kütüphanelerinin personel, hizmet, bina ve kaynak bakımından 1990'lı yıllarda beklenen düzeye ulaşamadığından bahsederken, 2018 yılına geldiğinde, aradan geçen 28 yıllık süreçte benzer durumların görülmesi oldukça düşündürücü olmakla birlikte Türkiye'de okul kütüphanesi algı ve yaklaşımının boyutlarını da ortaya koyar niteliktedir. Bu durum, Okul Kütüphanesi Yönetmeliği'nde geçen ve kütüphanenin sorumluluğunu genel hatlarıyla ortaya koyan: "Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için okul kütüphaneleri..." (Millî Eğitim Bakanlığı, 2001) ifadesine de ayrıklı bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir.

Okul Kütüphanesi Standartları ve Ankara'daki Okul Kütüphanelerinin Durumu

Kütüphane-eğitim etkileşiminin gerçekleştirilebilmesi, bu etkileşimin, özellikle gençlerin kültürel-sosyal-eğitimsel gelişimlerinde etkili olabilmesi öncelikle okul kütüphanelerinin karşılaması gereken bir takım standartlara sahip olup olmadığı ile ilgilidir. Bu bağlamda, ulusal düzeyde konuyla ilgili paydaşlar tarafından oluşturulmuş ve kabul edilmiş, okul kütüphanelerinin sahip olması gereken ulusal ilke ve standartlara kısaca değinmek konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına önem taşımaktadır. Bu ilke ve standartlar; fiziki, teknoloji, koleksiyon, yönetim ve temel ilkeler olarak beş gruba ayrılmıştır.

Fiziki İlke ve Standartlar

Okul kütüphaneleri gerek yeni bina planlamalarında gerekse mevcut binanın yeniden düzenlenmesi aşamasında bütünün bir parçası olarak düşünülmelidir. Okul kütüphaneleri, içerisine kitapların gelişigüzel yerleştirildiği, masa ve sandalyelerle doldurulan mekânlardan çok daha fazlasıdır. Bu bağlamda, kütüphanenin fiziki açıdan taşınması gereken özelliklere Tablo 1'de değinilmektedir. Bu özelliklere sahip olunması, gençlerin kütüphaneye etkileşiminde önemli ve gereklidir.

Tablo 1. Okul Kütüphanelerinin Fiziki İlke ve Standartları

1- Okul içerisinde kolay ulaşılabilen bir noktada bulunmalıdır.
2- Ses yalıtımı özelliği taşınmalıdır.
3- Aydınlatma, havalandırma ve ısıtma sistemlerine sahip olmalıdır.
4- Doğal ışık ve yapay aydınlatma özellikleri dikkate alınmalıdır.
5- Engelli kullanıcılar göz önünde bulundurulmalıdır.
6- Okuma, bilgisayar, çalışma, dinlenme, sergi, depo, grup çalışma, personel vb. alanlar bulunmalı ve yeterli büyüklükte olmalıdır.
7- Mobilyalar, rahatlıkla yer değiştirilebilir nitelikte olmalıdır.
8- Kaynakların güvenliği için güvenlik sistemi bulunmalıdır.
9- Estetik bir tasarıma sahip olmalıdır.
10- Yönlendirici işaret ve levhalar bulunmalıdır.
11- Raflar güvenlik sorunu oluşturmayacak şekilde düzenlenmelidir. Raf yüksekliğinin ilkokul ve ortaokul için 120-150 cm, lise için en fazla 180 cm olmalıdır.
12- Raf derinliği 25 cm, genişliği ise 90-100 cm olmalıdır.
13- Rafların önlerinde en az 100 cm dolaşım alanı olmalıdır.
14- Çocukların yaş gruplarına uygun masa ve sandalyeler kullanılmalıdır. Masalar en fazla 4 kişilik olmalıdır.
15- Temizlik ve bakımı kolay halı ve perde tercih edilmelidir.
16- 300 öğrenciye kadar en az 150 m ² alan, 301-2.000 öğrenci için ise her bir öğrenciye 0,56m ² uygun alan bulunmalıdır.
17- Yeterli sayıda priz, ağ ve İnternet bağlantısı bulunmalıdır.
18- Ödünç verme, referans, kütüphane ofisi, e-kaynak çalışma alanı vb. alanlar bulunmalıdır.
19- E-tahta, bilgisayar ve projeksiyon cihazı vb. elektronik araç gereçler bulunmalıdır.

(Okul Kütüphanecileri Derneği, 2014c).

Tablo 1’de yer alan fiziki ilke ve standartlar, okul kütüphanelerinin basit bir oluşum olmadığı ve sandalyesinden İnternet erişimine kadar birçok araç, gereç ve teknik malzemeleri belirli özelliklere göre barındırması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu özellikler kütüphane-eğitim etkileşiminin kütüphaneci, kullanıcı ve kaynak sağlığı kapsamında yaşanabilmesini mümkün kılmaktadır.

Teknoloji İlke ve Standartları

Okul kütüphanelerinde teknoloji ilke ve standartları, özellikle çağın getirilerine karşılık verebilmek adına önem taşımaktadır. Eğitim yaklaşımı geçmişten günümüze var olan ve geleceğe de taşınması kaçınılmaz bir yaklaşımdır. Bu bağlamda, okullarda eğitimin

desteklenebilmesi, destekleyicilerin de çağa ayak uydurabilecek nitelikte ve donanımda olması ile ilişkilidir. Kütüphane-egitim etkileşiminin gerçekleştirilebilmesi adına okul kütüphanelerinin sahip olması gereken teknolojik ilke ve standartlara Tablo 2’de kısaca değinilmektedir.

Tablo 2. Okul Kütüphanelerinin Teknoloji İlke ve Standartları

1- Çağın gereklerine uygun otomasyon sistemi bulunmalıdır.
2- Sunucular ve network bağlantısı bulunmalıdır.
3- Tarama bilgisayarları bulunmalıdır.
4- Her personel için ayrı bilgisayar bulunmalıdır.
5- Öğrenciler için bilgisayar bulunmalıdır (100 öğrenci için 1 bilgisayar).
6- Okul kütüphanesinin temel düzeyde bir web sayfası bulunmalıdır.
7- Grafik, sunum vb. yazılımlar bulunmalıdır.
8- Telefon, barkod okuyucu, fotokopi, yazıcı (renkli/siyah beyaz), tarayıcı, CD/DVD oynatıcı/ çoğaltıcı, LCD projektör, LAN/WLAN bağlantısı bulunmalıdır.
9- Çevrim içi katalog oluşturulmalıdır.
10- Akıllı tahta ve mobil cihazlar (dizüstü bilgisayar, tablet, e-kitap okuyucu vb.) bulunmalıdır.

(Okul Kütüphanecileri Derneği, 2014e).

Teknoloji ilke ve standartları, okul kütüphanelerinin gençlerin farklı birçok gereksinimine karşılık verebilecek bir mekân olması gerektiği izlenimi yaratmaktadır. Teknolojinin içinde doğan ve hayatının her anında teknoloji ile iç içe yaşayan yeni nesil için bu ilke ve standartlardaki okul kütüphanelerinin etkin bir şekilde kullanılacağı düşünülmektedir. Elektronik kaynakların hızla artışı ve yaygın kullanımı gelecek yıllarda eğitimin elektronik ortamdaki desteklenmesini daha da zorunlu kılacaktır. Bu bağlamda, teknolojiyi doğru kullanabilen gençlerin yetişmesi, gençlerin kütüphaneyle etkileşime girmesi ile mümkün olacaktır.

Koleksiyon İlke ve Standartları

Koleksiyon, her kütüphane türünde olduğu gibi okul kütüphanelerinde de bireyleri kütüphaneye çekmenin en etkili araçlarından biri olarak nitelendirilebilir. Okul kütüphanesi koleksiyonunu diğer kütüphane türelerindeki koleksiyonlardan ayıran en önemli özellik doğrudan eğitimi destekleyecek, çok sayıda farklı kaynaklardan oluşan koleksiyon olmasıdır. Kitapların yanı sıra, dergi, gazete, atlas, sözlük, ansiklopedi, yıllık, el kitapları, rehber, e-kitaplar vb. birçok kaynak kütüphane koleksiyonunu oluşturmaktadır. Koleksiyon, bireylerin vakitlerini daha verimli geçirmelerini, dinlenmelerini, hayal kurmalarını desteklerken ödev ve araştırmalarında da doğrudan yardımcı olabilecek nitelikte olmalıdır. Kütüphane-egitim etkileşimini gerçekleştirebilmek adına okul kütüphanesi koleksiyonunun sahip olması gereken ilke ve standartlara Tablo 3’de kısaca değinilmektedir.

Tablo 3. Okul Kütüphanelerinin Koleksiyon İlke ve Standartları

1- Yazılı bir derme geliştirme politikasına sahip olunmalıdır.
2- Politika, okul kütüphanesi personeli, yönetici ve öğretmenlerden oluşan bir komisyonca müfredat, özel ihtiyaçlar ve okul çevresinin ilgi alanı göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.
3- Derme geliştirme, kütüphane önderliğinde, öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerden gelen istekler doğrultusunda şekillenmelidir.
4- Dermede; ansiklopedi, sözlük, yıllık, el kitabı, rehber, biyografik kaynak, atlas, dizin, bibliyografya, bilimsel kitaplar, ders kitapları, klasikler, edebi eserler, dergi, gazete, film, plak, resim, fotoğraf, CD, VCD, eğitici oyun malzemeler, bilgisayar oyunları, veri tabanları, İnternet kaynakları ve e-kitaplar bulunmalıdır.
5- Kaynak çeşitliliği sağlanmalıdır.
6- Nitelik kadar niceliğe de önem verilmelidir. (Öğrenci sayısı 300'den az ise en az 5.000 kaynak bulunmalıdır ancak standart sayı 9.000'dir. Öğrenci sayısı 300-600 ise en az 7.500 kaynak bulunmalıdır ancak standart sayı 12.000'dir. Öğrenci sayısı 601-1.000 arasında ise en az 12.000 kaynak bulunmalıdır ancak standart sayı 20.000'dir. Öğrenci sayısı 1.001 ve üzerinde ise en az 15.000 ya da öğrenci başına 10 kaynak bulunmalıdır ancak standart sayı ise öğrenci başına 15-20 kaynaktır.
7- Materyal seçiminde konusunda yetkin, yansız, amacı belirgin, amacıyla kapsamı bütünleşmiş, konuyu işlemesi hitap ettiği gruba uygun, ilgili konuları işleyen, güncel, ilginç, estetik değerlere sahip, fiziksel özellikleri beklentileri karşılayan, kütüphane dermesi ile bütünleşebilecek, maliyeti bütçeye uygun görülen bilgi kaynakları sağlanmalıdır.
8- Derme her yıl %10-%20 oranında ayıklanmalı ve güncellenmelidir.

(Okul Kütüphanecileri Derneği, 2014d).

Çağdaş eğitimin vazgeçilmez kurumu olan okul kütüphanesinin dermesi yaşam boyu öğrenme sürecinin başlangıcı, eğitim müfredatının destekleyicisi olmalıdır. Dermenin güncelliğinin sağlanması ise bu sürecin en önemli noktasıdır. Güncel yayınların izlenmesi ve bu yayınların dermeye katılması, gençlerin kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarında yardımcı olacaktır. Eğitimi destekleyen bir birim olan okul kütüphanesi öğretmenlerin gelişimine katkı sağlayacak yayınları da izlemeli ve kütüphane dermesine kazandırmalıdır (Okul Kütüphaneleri Derneği, 2000d).

Yönetim İlke ve Standartları

Yönetim, okul kütüphanesini oluşturan unsurların (koleksiyon, bütçe, personel, kullanıcı, fiziksel alan vb.) bir bütün halinde, birbirleriyle ilişkili olarak idare edilebilmesi, okulun ve dolayısıyla eğitimin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Tablo 4'te yönetim temelli ilke ve standartlara kısaca değinilmektedir.

Tablo 4. Okul Kütüphanelerinin Yönetim İlke ve Standartları

1- Yazılı bir politika oluşturulmalıdır (Sorumluların ve kütüphanenin amaç, işlev ve görevleri tanımlanmalı, politika kütüphaneci tarafından hazırlanarak okul yönetimine sunulmalıdır).
2- Her okul kütüphanesinin, hizmetlerini, işlemlerini ve kurallarını (Kullanıcı Hizmetleri Yönergesi, Teknik Hizmetler Yönergesi, Kullanıcı Eğitimi Yönergesi, vb.) ayrıntılı şekilde açıklayan bir yönergesi olmalıdır.
3- Kütüphane performans ve değerlendirme ölçütleri belirlenmelidir.
4- Politikalar belirli aralıklarla güncellenmelidir.
5- Kütüphane kuralları okulun yayınladığı diğer belgelerde (veli el kitabı, öğrenci el kitabı, öğretmen el kitabı, vb.) yer almalıdır.
6- Mevcut MEB Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğine işlevsellik kazandırılmalıdır.
7- Okul kütüphanesinin okulun genel bütçesinden ayrı, sürekli, tutarlı ve dermenin her yıl %10'unu yenileyebilecek miktarda bir bütçesi olmalıdır.
8- Kütüphanecilerin yanında görev yapan yardımcı personel, kütüphanecilik kapsamında eğitim almalıdır.
9- Kütüphanecinin atanmadığı, sorumluluğun öğretmenlere yüklendiği durumlarda öğretmenlere ek ücret verilmelidir.
10- Her okulda bir okul kütüphanesi olmalı ve mutlaka bir kütüphaneci (4 yıllık lisans düzeyi Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) - Kütüphanecilik bölümü mezunu) çalıştırılmalıdır. (Öğrenci sayısı 0-500 arasında ise 1 kütüphaneci yeterlidir ancak 1 kütüphaneci ve 1 yardımcı personel ise standarttır. Öğrenci sayısı 500-1.000 arasında ise 2 kütüphaneci yeterlidir ancak 2 kütüphaneci ve 1 yardımcı personel standarttır. Öğrenci sayısı 1.000-1.500 arasında ise 2 kütüphaneci, 1 kütüphane personeli yeterlidir ancak 1 kütüphane müdürü, 2 kütüphaneci ve 1 diğer personel ise standarttır. Öğrenci sayısı 1.500'den fazla ise 1 kütüphane müdürü, 2 kütüphaneci ve 1 kütüphane personeli yeterlidir ancak 1 kütüphane müdürü, 3 kütüphaneci ve 1 diğer personel standarttır.

(Okul Kütüphanecileri Derneği, 2014a).

Gençlerin kütüphaneyle etkileşiminin uygun şartlarda sağlanabilmesi, özellikle personel, bütçe ve politika unsurlarının çözüme kavuşturulması ile doğrudan ilgilidir.

Temel İlke ve Standartlar

Okul kütüphaneleri, yönetici, öğretmen, personel, öğrenci, ebeveyn vb. kullanıcı gruplarına karşı sorumluluk taşıyan ve bireylere yaşam boyu öğrenme kültürü kazandırmayı hedefleyen bir kurumdur. Bunun yanında, gençlere okuma alışkanlığı kazandırmakta, bilimsel bilgiyi sunmakta ve bilginin kullanılmasına yol göstermektedir. Tablo 5'de temel ilke ve standartlara değinilmektedir.

Tablo 5. Okul Kütüphanelerinin Hizmet İlke ve Standartları

1- Kütüphane hizmetleri, tüm grupların gereksinimleri göz önünde bulundurularak sağlanmalıdır.
2- Kütüphaneciler, bireylerle ilişkilerinde mesleki etik ilkelerinde sadık kalmalıdır.
3- Önyargılardan bağımsız, her kullanıcıya eşit hizmet ilkesi benimsenmelidir.
4- Hizmet sunulurken, kullanıcıların bilgi ve teknolojiyi etik kurallara (atıf verme, alıntı yapma, kaynak gösterme vb.) uygun kullanmaları sağlanmalıdır.
5- Hizmetler, bilgi okuyazarı bireyler yetiştirmek için planlanmalıdır.
6- Okul kütüphanesi, okulun kurallarına uygun ödev yönergesi hazırlamalı ve bunu uygulamalıdır.
7- Öğrenci ve öğretmenlerin akademik dürüstlük çerçevesinde bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

(Okul Kütüphanecileri Derneği, 2014b).

Okul kütüphaneleri, bütün kullanıcı gruplarına etik kavramını benimsetmeye çalışmaktadır. Bu yaklaşımın erken dönemden itibaren hayata geçirilmesi, ileriki dönemde bireylerin yaşam tarzlarına da etki edecek ve hangi meslek olursa olsun işlerini daima etik sınırlar içerisinde yürüteceklerdir. Bu yaklaşım aynı zamanda etik dışı davranışların yaşam tarzına ya da alışkanlığa dönüşmesinin de önüne geçecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul kütüphaneleri kapsamında geliştirdiği ve Türkiye geneline yayılan Z-kütüphane uygulamalarında henüz mesleki eğitim almış kütüphanecilerin atanmamış olması özellikle personel standartları açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir (Alaca ve Önal, 2017).

Ankara'ya Genel Bakış

Türkiye'de 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı kapsamında okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere toplam 62.248 okul bulunurken, bu okullarda toplam 15.889.627 öğrenci kayıtlıdır (T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017c, s. 35). Türkiye'nin başkenti Ankara'da toplam 25 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçelerin 2017 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre toplam nüfusu 5.445.026'dır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2017). Nüfusun %19,5'i (n=1.062.671)¹ okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim öğrencilerinden (resmi + özel) oluşmaktadır. 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı istatistik raporunda Ankara'da toplam 2.694 okul bulunduğu belirtilmekte, bu okullarda 68.815 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2017a).

Tablo 6'da, Ankara'nın ilçeleri, ilçe nüfusları, ilçelerde bulunan okul ve öğrenci sayısına ilişkin veriler sunulurken konu Ankara özelinde ayrıntılı olarak ele alınmaya çalışılmaktadır.

¹ Resmi kayıtlara göre 2016-2017 yılı öğrenci sayısı 964.645'tir. Ancak, açık ortaokula devam eden 9.875 öğrenci, açık liseye devam eden 78.043 öğrenci, MEB dışı resmi ve özel kurumlara devam eden 10.108 okul öncesi öğrenci sayısı ile birlikte toplam öğrenci sayısı 1.062.671 olarak belirtilmektedir.

Tablo 6. Ankara'nın İlçeleri, İlçe Nüfusu, Okul ve Öğrenci Sayılarının İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Nüfus ²	Okul sayısı ³	Öğrenci sayısı	Öğrenci sayısının nüfusa oranı (%)
Akyurt	32.863	30	6.748	20.5
Altındağ	371.366	172	71.163	19.1
Ayaş	12.289	20	1.944	15.8
Bala	21.682	37	2.444	11.2
Beypazarı	48.476	34	9.263	19.1
Çamlıdere	7.389	7	723	9.7
Çankaya	921.999	601	150.623	16.3
Çubuk	90.063	69	20.529	22.7
Elmadağ	45.513	42	9.303	20.4
Etimesgut	566.500	240	98.255	17.3
Evren	2.753	3	261	9.4
Gölbaşı	130.363	120	33.075	25.3
Güdül	8.050	10	1.127	14,0
Haymana	27.277	49	4.390	16.0
Kahramankazan	52.079	30	11.356	21.8
Kalecik	12.897	19	2.365	18.3
Keçiören	917.759	298	154.067	16.7
Kızılcahamam	24.947	23	4.174	16.7
Mamak	637.935	208	99.895	15.6
Nallıhan	28.621	20	4.394	15.3
Polatlı	124.464	83	25.485	20.4
Pursaklar	142.317	66	30.298	21.2
Sincan	524.222	156	100.643	19.1
Şereflikoçhisar	33.599	43	5.976	17.7
Yenimahalle	659.603	314	116.144	17.6
Toplam	5.445.026	2.694	964.645	19.5⁴

Tablo 6'daki verilerin en dikkat çeken tarafı, toplam nüfus içerisindeki öğrenci nüfusunun dağılımıdır. Bu bağlamda, eğitim kurumları içerisindeki kütüphanelerin etkin ve aktif bir

² 2017 yılı nüfus bilgilerine <https://www.nufusu.com/il/ankara-nufusu> adresinden erişilmiştir.

³ (MEB, 2017a)

⁴ Bu oran, 1. sıradaki dipnotta değinilen bilgi göz önünde bulundurularak hesaplanmıştır.

şekilde gereksinim ve beklentilere karşılık verebilmesinin ilçe bazında ne kadar kişiye doğrudan etki edebileceği anlaşılmaktadır. Bunun yanında, okul kütüphanelerinin etki alanının sadece öğrencilerden oluşmadığı, öğretmen, idareci, okul personeli ve ebeveynleri de kapsadığı göz ardı edilmemelidir. Böyle bir durumda, okul kütüphanelerinin ilçe nüfusu içerisindeki etki oranının oldukça yüksek olduğu hatta ilçenin tamamına etki etme potansiyeline sahip olduğu açıktır.

Yöntem

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, çalışmanın yöntemine, bulgulara, sonuçlara ve sonuçlar kapsamında geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Gençlerin bilgiye erişimlerini sağlamak üzere okul kütüphanesi hizmetlerinin nasıl verildiğini ortaya çıkarmak amacıyla, ulusal düzeyde konuyla ilgili paydaşlar tarafından oluşturulmuş ve kabul edilmiş okul kütüphanesi standartları eşliğinde Ankara'daki okulların kütüphanelerine ilişkin veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ankara'daki okullar ve okul kütüphaneleri çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi: "Olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir"(Kaptan, 1995, s. 59). Çalışma kapsamında TÜİK ve MEB verileri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. . Elde edilen istatistiksel veriler eşliğinde konu, teorik bir yaklaşımla değerlendirmeye çalışılmış ve aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır;

- I. Ankara'daki okullar son yıllarda kütüphane ve kaynak sayısı bakımında nasıl bir gelişim göstermiştir?
- II. Ankara'daki okul kütüphaneleri okul kütüphanesi standartlara uygun mudur?
- III. Sahip olunan şartlarda Ankara'daki okullarda sağlıklı bir kütüphane-eğitim etkileşimi yaşanması mümkün müdür?

Ortaya konulan ilk iki soru yanıtlanırken evren üzerinden TÜİK ve MEB verileri kullanılarak yanıtlanmaya çalışılmıştır. Üçüncü soru ise, sayısal veriler ve ilgili alan yazının bir arada yorumlanmasına bağlı kalmak suretiyle cevaplanmaya çalışılmıştır.

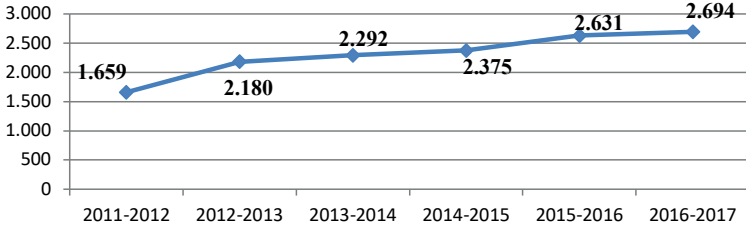
Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Ankara'daki okulların ve okul kütüphanelerinin altı yıllık istatistiksel verileri tablolar ve grafikler aracılığı ile sunulmaktadır. Bu veriler, 2011-2017 yıllarında Ankara'daki okul kütüphanelerinde yaşanan gelişimi, dalgalanmaları göstermekle birlikte, gelişim yaşanan ve eksik kalınan yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında, çalışmanın önceki bölümünde Tablo 1'den başlayarak Tablo 5'e kadar yer verilen okul kütüphanesi standartları göz önünde bulundurularak bilgi erişim sürecinde gençlere okul kütüphanesi hizmetlerinin sağlanması üzerine karşılaştırmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Türkiye'nin başkenti Ankara'da 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı kapsamında öğrenci ve öğretmenlerin kütüphane ve bilgi gereksinimlerini karşılamak üzere, 2.694 okulun sadece

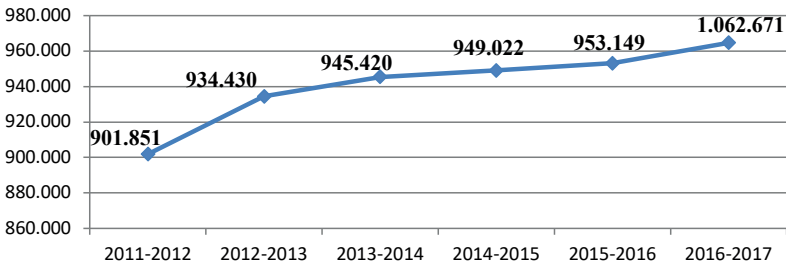
1.023'ünde kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelerde ise 1.133.951 kitap bulunurken toplam kaynak sayısı (afiş, atlas, mikrofilm, harita, disket, CD, DVD, VCD, Videokaset ve süreli yayın) ise 1.161.010'dur (MEB, 2017a). 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı verilerine kısaca değinilerek konu kapsamında ilgili istatistiksel veriler ortaya konulmuştur.

Grafik 1. Ankara'daki Okul Sayısı (MEB, 2017a)



Grafik 1'de, Ankara'daki devlet ve özel okul sayıları birlikte verilmekte olup her eğitim/öğretim yılında bu sayının artış gösterdiği görülmektedir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan sayılara bakıldığında altı yıllık süreçte %62.3 oranında artış yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu oran, her geçen yıl Ankara'da yeni okulların açılmasına duyulan gereksinimin ve bunun sonucunda da okul kütüphanesi potansiyel kullanıcı kitlesinin artması anlamına gelmektedir.

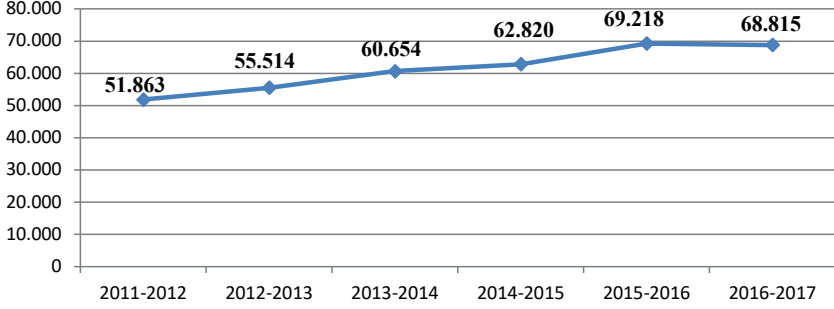
Grafik 2. Ankara'daki Okullara Kayıtlı Öğrenci Sayısı (MEB, 2017a)



Grafik 2'de, Ankara'daki okullara kayıtlı öğrenci sayıları altı yıllık eğitim/öğretim dönemi kapsamında verilmektedir. Okul sayısındaki artışa paralel olarak öğrenci sayısında da artış yaşandığı görülmekte olup artış oranı %6,9'dur. 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılına ilişkin okul ve öğrenci sayıları karşılaştırıldığında, okul başına ortalama 358 öğrenci düştüğü anlaşılmaktadır. Bu durumda, okul kütüphanesi yönetim ilke ve standartlarında yer alan "öğrenci sayısı 0-500 arasındaki okullarda en az bir kütüphaneci bulunmalıdır ancak standart olan bir kütüphaneci ve bir yardımcı personeldir" maddesine göre her okulda en az bir mesleki eğitim almış kütüphaneci bulunması gerekmektedir. Ancak standart olan personel sayısı ise bir mesleki eğitim almış kütüphaneci ve bir yardımcı personel olduğundan Ankara'daki okul kütüphanelerinde en az 2.694 mesleki eğitim almış kütüphaneciye gereksinim duyulmakla birlikte standartları sağlayabilmek adına kütüphanecilerin yanında 2.694 yardımcı personele de gereksinim duyulduğu anlaşılmaktadır. Sayılar Ankara'daki

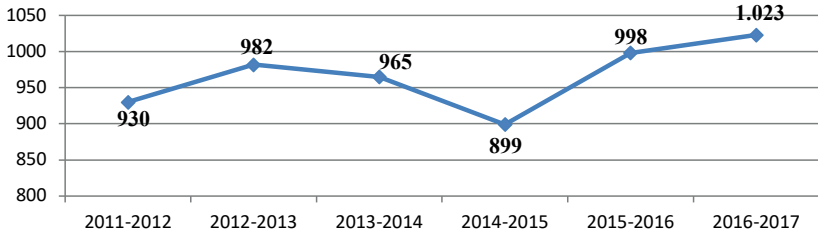
Okul kütüphanelerinin kütüphaneci ihtiyacının boyutlarına dikkat çekerken, bu alanın özellikle mesleki eğitim almış bireyler için istihdam alanı olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Grafik 3. Ankara'daki Okullarda Görev Yapan Öğretmen Sayısı (MEB, 2017a)



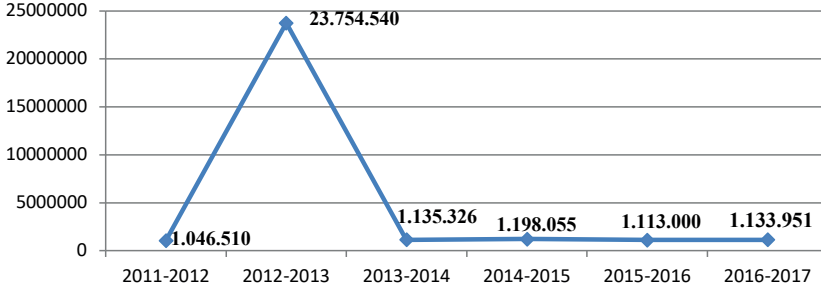
Grafik 3'te, Ankara'daki okullarda görev yapmakta olan öğretmen sayıları verilmektedir. Okul kütüphanelerinden yararlanması muhtemel bir grup olan öğretmenlere ilişkin artışın 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılında %32,6 oranında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Okul kütüphanelerinin öğrenciler haricinde öğretmen, yönetici, personel ve ebeveynlere de hizmet verdiği düşünüldüğünde, bu sayıdaki artışla birlikte kütüphaneye gereksinim duyma oranının da artacağı düşünülebilir.

Grafik 4. Ankara'daki Okul Kütüphanesi Sayısı (MEB, 2017a)



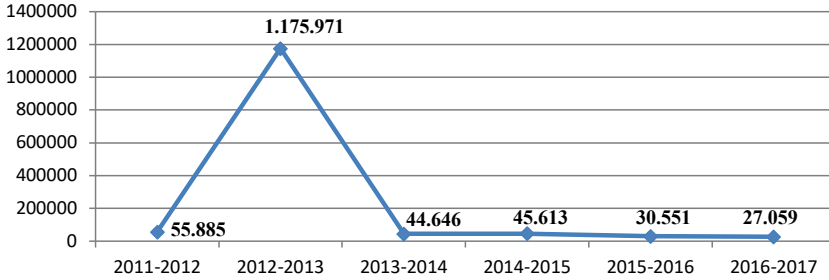
Grafik 4'te, Ankara'daki okul kütüphanelerinin altı yıllık değişimine ilişkin sayıları verilmektedir. Özellikle 2014-2015 Eğitim/Öğretim yılında en düşük seviyeye gerilediği görülürken 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılında bu sayının %10 oranında arttığı anlaşılmaktadır. Ankara'da 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılında toplam 2.694 okul bulunmasına rağmen bu okulların sadece 1.023'ü kütüphaneye sahip olmakla birlikte bu oran oldukça dikkat çekicidir. 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı öğrenci sayısı da dikkate alındığında durumun ciddiyeti çok daha net anlaşılmaktadır. Ortalama yaklaşık 1.000 öğrenciye bir kütüphane düşmektedir. Bu bağlamda, kütüphanelerin koleksiyon ve fiziki durumlarının 1.000 öğrencinin gereksinimlerini karşılamak ve gelişimlerine olanak sağlamak adına yetersiz kalacağı da göz ardı edilmemelidir.

Grafik 5. Ankara'daki Okul Kütüphanelerinde Bulunan Toplam Kitap Sayısı (MEB, 2017a)



Grafik 5'te, Ankara'daki okul kütüphanelerinin koleksiyonunda yer alan kitap sayıları verilmektedir. Özellikle 2012-2013 Eğitim/Öğretim yılına ait kitap sayısının dikkat çekici olduğu gözlenirken, o yıl haricinde kitap sayılarının paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Özellikle 2011 yılından 2016/2017 yılına kadar kitap sayısındaki artış %8,3 oranında gerçekleşmiştir. 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı öğrenci sayısı göz önüne alındığında, bir öğrenciye ortalama bir kitap düştüğü anlaşılmaktadır. Bu oran, Ankara'daki okul kütüphanelerinin koleksiyon açısından yetersizliğine işaret etmektedir.

Grafik 6. Ankara'daki Okul Kütüphanelerinde Bulunan Kitap Dışı Materyal Sayısı (MEB, 2017a)



Grafik 6'da, Ankara'daki okul kütüphanelerinde bulunan kitap dışı materyal sayıları verilmektedir. Bu materyaller; afiş, atlas, harita, mikrofilm, disket, CD, DVD, VCD, süreli yayın ve videokasetlerden oluşmaktadır. Özellikle 2012-2013 Eğitim/Öğretim yılında kitap dışı materyal sayısı oldukça yüksekken diğer yıllarda sayılar paralellik göstermektedir. Özellikle son yıl sayısının düştüğü gözlenirken, 2011 yılından 2016-2017 yılına %51,5 oranında düşüş gerçekleştiği de anlaşılmaktadır. 2016-2017 Eğitim/Öğretim yılında öğrenci başına düşen kitap dışı materyal sayısı ise 0,02'dir.

2016-2017 Eğitim/Öğretim yılı koleksiyon sayısı genel olarak düşünüldüğünde (kitap ve kitap dışı materyal toplamı) öğrenci başına bir kaynak düşmektedir. Okul kütüphaneleri koleksiyon ilke ve standartlarında yer alan “öğrenci sayısı 300-600 ise en az 7.500 kaynak bulunmalıdır ancak standart sayı 12.000’dir” maddesi kapsamında standartların ve en düşük kaynak sayısının çok uzağında kaldığı görülmektedir. Ortalama öğrenci sayısı (n=394) ve öğrenci başına düşen ortalama kaynak sayısı (n=1) göz önünde bulundurulduğunda, Ankara’daki okul kütüphanelerinin koleksiyon açısından geri planda kaldığı da net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Değerlendirme

Ankara’daki okul kütüphaneleri özellikle koleksiyon, personel, bütçe, fiziki alan ve kullanıcı standartları kapsamında geri kalmıştır. Her geçen yıl, okul sayısının ve buna bağlı olarak potansiyel kullanıcı sayısının da artmasına rağmen, kütüphane, kitap ve kitap dışı materyal sayısında yetersizlikler dikkat çekmektedir. Mevcut şartlar göz önünde bulundurulduğunda Ankara’daki okul kütüphanelerinin kullanıcı (öğrenci, öğretmen, idareci, personel, ebeveyn) gereksinimlerini karşılaması mümkün görünmemektedir. Bunun sonucunda sağlıklı bir eğitim-kütüphane ilişkisinin gerçekleşebilmesi imkânsızdır. Okul kütüphaneleri eğitimi destekleyen, eğitime katkıda bulunan ve kaynaklarını bu doğrultuda seçerken (Yılmaz, t. y.) nitelikli bir eğitim kütüphane ilişkisi için de birtakım standartları taşıması gereken kurumlardır. Öyle ki, önemli bir bölümü çocuk ve genç kullanıcı grubundan oluşan hedef kitlenin sosyal-kültürel-egitimsel gelişimine mevcut şartlarla destek sağlanamayacağı, okul kütüphanelerinin bu anlamda yetersizliği ve etkisizliği çocuk ve gençler açısından olumsuz bir tablo çizmektedir. Öte yandan, Yılmaz (2015, s. 268) Türkiye’nin eğitim ve kültür politikalarında eğitim-öğretim faaliyetlerinin kütüphane hizmetleri ile bir arada yürütülemediğine dikkat çekerek tek sorunun standartlardan uzak olunmadığına da vurgu yapmaktadır. Kişisel gelişimin şekillendiği en etkili iki dönemin eğitim-kütüphane etkileşiminden bağımsız yaşanması ise ileriye dönük bireysel ve toplumsal geri kalmışlığa da ortam hazırlayacaktır. Tarım ve sanayi toplumundan sonra bilgi toplumuna dönüşüm hızla devam etmektedir. Bu toplumsal yapının bir getirisi olan bilgi okuryazarlığı becerilerinin erken yaşta geliştirilmesi gerektiği ise göz ardı edilmemesi gereken bir diğer önemli noktadır. Eğitim-kütüphane ilişkisinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ve bunun sonucunda özellikle çocuk ve gençlerin kültürel-sosyal-egitimsel gelişim sağlayabilmesi standartların önemli oranda sağlanabilmesi ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda, Ankara’daki okul kütüphanelerinin personel, koleksiyon, fiziki alan, bütçe ve kullanıcı açısından mevcut yönetmelik, yönerge ve standartlar doğrultusunda gözden geçirilmesi ve eksiklerin giderilmeye çalışılmasına yönelik girişimlerde bulunulması bu süreçte önem taşımaktadır. Ankara’daki okul kütüphanelerine ilişkin gelişmelerin, hizmetlerin okul web sayfalarına taşınması ve okul kütüphaneleri arasında rekabet ortamı yaratılarak etkileşime olanak tanınması gibi gelişmeler ise daha sonraki adımlar olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Ankara'daki gençlerin bilgi erişim sürecini değerlendiren önceki çalışmaların bulunmaması, burada gerçekleştirdiğimiz araştırmadan elde edilen verilerle karşılaştırma yapılmasını engellemektedir. Bu bağlamda, okul kütüphanelerinin mevcut durumları ve eğitim-kütüphane ilişkisini ortaya çıkaran araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır;

- I. Ankara'daki okul sayısı altı yıllık süreçte önemli oranda artış göstermiştir.
- II. Ankara'daki okulların öğrenci ve öğretmen sayıları altı yıllık süreçte sürekli olarak artış göstermiştir.
- III. Ankara'daki okul kütüphaneleri sayısında altı yıllık süreçte dalgalanmalar yaşanmakla birlikte mevcut okulların neredeyse üçte birinde kütüphane fiziki olarak bulunmaktadır.
- IV. Ankara'daki okul kütüphanelerinin koleksiyon sayısında altı yıllık süreçte dalgalanmalar yaşanmış olup koleksiyon sayısı okul kütüphanesi koleksiyon standartlarının oldukça uzağındadır.
- V. Ankara'daki okul kütüphanelerinde ciddi oranda personel sorunu yaşanmakta olup, özellikle devlete bağlı okul kütüphanelerinin hiçbirinde mesleki eğitim almış kütüphaneci bulunmamaktadır.
- VI. Ankara'daki okul kütüphaneleri fiziki, teknoloji, koleksiyon, yönetim ve temel hizmet standartları açısından oldukça geri planda kalmıştır.
- VII. Ankara'daki okul kütüphanelerinin mevcut durumları göz önünde bulundurulduğunda, sağlıklı bir kütüphane-eğitim ilişkisinin yaşanması mümkün görünmemektedir.
- VIII. Mevcut şartlarda bilgi erişim sürecinde gençlere okul kütüphanesi hizmetlerinin sağlanamadığı ortaya çıkmıştır.

Yukarıda sıralanan sonuçlar kapsamında geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmaktadır.

- I. Ankara'daki okullarda okul kütüphanesi kurma girişimi hızlandırılmalı ve her okulda bir kütüphane kurulmalıdır.
- II. Ankara'daki okul kütüphanelerine mesleki eğitim almış kütüphaneciler ve kütüphanecilere yardımcı olmak üzere yardımcı personel atanmalıdır.
- III. Kütüphane koleksiyonlarında yaşanan dalgalanmalar kontrol altına alınarak, kaynak seçme, sağlama, kataloglama, ayıklama vb. teknik işlemler mesleki eğitim almış kütüphaneciler tarafından gerçekleştirilmelidir.
- IV. Ankara'daki okul kütüphaneleri personel, koleksiyon, fiziki alan, bütçe ve kullanıcı açısından mevcut yönetmelik, yönerge ve standartlar doğrultusunda gözden geçirilmeli ve eksiklerin giderilmeye çalışılması yönünde girişimlerde bulunulmalıdır.

- V. Eğitim-kütüphane ilişkisinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ve genç kullanıcı grubunun kültürel-sosyal-eğitimsel gelişiminin desteklenebilmesi için okul kütüphanesi standartlarının sağlanması gerekmektedir.
- VI. Gerçekleştirilecek girişimlerde, MEB, Okul Kütüphanecileri Derneği (OKD), niversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerindeki ğretim elemanları vb. kişi ve kurumların ortak hareket etmesi ve kararların alınmasında fikir alişverişinde bulunulması gerekmektedir.

Okul kütüphanesi, eğitimin ilk evresinden itibaren bireyin bilgi gereksinimlerine karşılık veren, okuma ve araştırma yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayan, başkalarının bilgi birikiminden yararlanmakla birlikte bireyin kendi bilgi birikimini de başkalarına aktarmasına ortam hazırlayan bir oluşumdur. Eğitimin gerçekleştirilmesi, kütüphane-eğitim ilişkisinin niteliğine de bağlıdır. Bugünün gençleri yarının büyükleri olacağı yaklaşımı dikkate alınarak gelecek kaygılarını azaltmak adına başta Ankara olmak üzere Türkiye'deki okul kütüphanelerinin belirli standartlar doğrultusunda etkin hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Eğitim ailede başladığı, okulda devam edeceği, kütüphanede ise nitelik kazanacağı unutulmamalıdır.



Copyright © 2018 Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Journal of Youth Research • December 2019 • 7(19) • 141-146

ISSN 2147-8473

Received | 11 March 2018

Accepted | 05 May 2019

ANALYSIS / RESEARCH

EXTENDED ABSTRACT

Provision of School Library Services for Youth in the Information Access Process

*H. İnci Önal**

*Erdoğan Alaca***

Introduction

School librarians play important roles in youth's access to information. Just as in many social areas, it is also essential for schools to provide information on the basis of the teaching process. Since young people believe they need access to much more than what is taught to them at school, they tend to improve their competency to gain knowledge.

In the study, the compliance of the school libraries in Ankara to the service standards (physical, technology, collection, management and basic principles) has been investigated. The changes and developments from the past to today have been revealed both qualitatively and statistically. The fact that school libraries with a young and evolving target group can provide their services in accordance with the standards

* Prof. Dr., Hacettepe University Information Management Department, Ankara, onal@hacettepe.edu.tr
orcid.org/0000-0001-5563-2185

** Res. Asst. Ankara Yıldırım Beyazıt University Information Management Department, Ankara, alacaerdinc.61@hotmail.com
orcid.org/0000-0002-6380-7982

and continuity principle was examined within the scope of the schools in Ankara. In the current circumstances, how efficient library-education relation was established in schools in Ankara has been discussed in accordance with the skills and habits of the youth to be developed.

Emergence and Development of School Libraries

School libraries appeared in the 16th, 17th, and 18th centuries. In the 19th century, the developments experienced in the field of education showed the potential to respond to different needs (Atılğan, Subaşıoğlu and Tamdoğan, 2005, pp. 30-31). In the 19th century, with the establishment of the Republic, school library debates continued and it was argued that some steps had to be taken to improve the libraries. Education-library relation was emphasized in the following laws and regulations which put forward the role of libraries (Atılğan et al., 2005, p. 32). After the beginning of the Republican Period in the 1920s, on 3 March 1924 school libraries were included in all teaching programs with the influence of the Tevhid-i Tedrisat Law. While primary, secondary and higher education institutions are spreading throughout the country, each school begins to allocate a place called "school library" (Önal and Topçu, 2013, p. 312).

Education-School Library Relation

Libraries are social organizations. While they meet the information needs of the individuals, they also enable individuals to adapt to changing social conditions, shape their life and settle their decisions in a proper way. The compliance of the desired knowledge, behavior and skills of an individual to the circumstances of the present age is defined as education (Çakın, 1986, p. 12). Education is defined as the process by which individuals are trained according to certain purposes in the most general sense, and this process is stated to create differences in the personality of individuals. This differentiation is realized through knowledge, skills, attitudes and values the individual gains (Özkan, 2006, p. 35). It is emphasized that school libraries are institutions that support educational activities, lifelong learning activities and personal development (Önal and Topçu, 2013, p. 311). Therefore, the positive impact of the library-education relationship on children and youth needs to be taken into consideration.

School Library Standards and State of School Libraries in Ankara

The competency to enable library-education interaction in cultural, social and educational development of the youth is primarily related with the participative role of school libraries in terms of fulfilling the required standards. In this context, it is important to have a better understanding of the national policies and standards that have been established and accepted by relevant stakeholders at the national level, and which should be borne by school libraries. These principles and standards are divided into five groups such as physical, technology, collection, management and basic principles.

Purpose, Scope and Method

The purpose of this study is to reveal how school library services are provided to youth in order to foster their access to information. In order to achieve this goal, the standards of school libraries established and adopted by relevant stakeholders at the national level have been examined. In accordance with the standards, the data concerning school libraries in Ankara have been examined comparatively. The scope of the study is comprised of schools and school libraries in Ankara. Within the scope of the study, it was tried to put forward a theoretical approach together with statistical data and the descriptive method was adopted.

Findings and Evaluation

There are 2,694 formal educational foundations (pre-school, primary school, junior high school, secondary education) in Ankara, capital of Turkey, within 2016-2017 Education/Training year. There are 1,062,671 students in these schools and 68,815 teachers are working. There are only 1,023 libraries in 2,694 school to meet the library and information needs of students and teachers. In these libraries there are 1,133,951 books and the total number of sources (atlas, microfilm, map, diskette, CD, DVD, VCD, video cassette and periodical) is 1.161.010 (MEB, 2017a).

The number of schools including pre-primary, primary and secondary education increased by 62.3% over the six-year period. Parallel to the increase in the number of schools, there has been a continuous increase in the number of students. This increase rate is 6.9%. The number of school libraries in Ankara has drastically decreased, especially in 2014-2015 Education/Training year. It is understood that this number increased by 10% during the 2016-2017 Education/Training year. The number of books in libraries increased by 8.3% from 2011 until 2016/2017.

The school libraries in Ankara have insufficient opportunities in terms of collections, personnel, budget, physical area and user standards. Despite the increase in the number of schools and potential users, insufficiencies in the number of libraries, books and non-books are noteworthy. Based on the current circumstances, it seems unlikely that school libraries in Ankara will meet the needs of users (students, teachers, administrators, staff, parents). As a result, it is impossible for a proper educational-library relationship to be established. It is also clear that it is impossible to support the social-cultural-educational development of a target group including child and youth mostly with current circumstances. The inadequacy and ineffectiveness of school libraries in this sense pose a negative situation for children and young people.

Conclusions and Recommendations

Depending upon the evaluations on the information access process of youth in Ankara, the results in terms of current status of the school libraries and education-library relation are listed below:

- I. The number of schools in Ankara has increased significantly in six-year period.
- II. The number of students and teachers in Ankara's schools has continuously increased over the six-year period.
- III. The number of school libraries in Ankara has fluctuated over the course of six years. Almost one third of the existing schools have libraries being physically located in the schools.
- IV. Although the number of collections of school libraries in Ankara has fluctuated for six years, the number of collections is below the school library collection standards.
- V. There is a personnel problem in school libraries in Ankara and there are no vocationally trained librarians, especially in state-owned school libraries.
- VI. The school libraries in Ankara are quite insufficient in terms of physical, technological, collection, management and basic service standards.
- VII. Considering the current situation of school libraries in Ankara, it seems impossible to have a proper library-education relationship.
- VIII. It has been revealed that school library services were not provided to young people during information access period in the present circumstances.

The suggestions developed within the scope of the results listed above are listed below:

- I. The attempt to establish school libraries in schools in Ankara should be accelerated and a library should be established in each school.
- II. Vocationally trained librarians should be assigned as school librarians in Ankara and also assistant staff to assist librarians.
- III. By controlling the fluctuations in library collections, selecting resources, providing, cataloging, sorting etc. specific technical procedures should be carried out by vocationally trained librarians.
- IV. The school libraries in Ankara should be enriched in terms of personnel, collection, physical area, budget and users in accordance with the existing regulations, directives and standards, and initiatives should be made in order to eliminate the deficiencies.
- V. School library standards need to be met in order to ensure the achievement of education-library relationship in a proper manner and cultural-social-educational development of the young user group.
- VI. In such initiatives, the Ministry of Education, the School Librarians' Association (SLA), the lecturers in the Information and Document Management Departments of universities, people and institutions should act jointly and exchange ideas in making decisions.

The school library is an organization that responds to the information needs of the individual since the first day of education, contributes to the development of reading and researching ability and prepares an environment for the individual to transfer his/her knowledge to others while benefiting from the knowledge of others. The realization of education also depends on the quality of the library-education relationship. Today's youth will be tomorrow's adults. For this reason, school libraries should be transformed into effective standards in order to reduce future concerns of youth's. It should not be forgotten that education will start in the family, continue in the school, and qualify in the library.

Kaynakça/References

- Alaca, E. ve Önal, H. İ. (2017). Teachers in e-libraries: Research and application. *Journal of Teacher Education and Educators*, 6(1), 89-116. 31 Mayıs 2017 tarihinde <http://jtee.org/document/issue12/MAKALE5.pdf> adresinden erişildi.
- Atılğan, D., Subaşıoğlu, F. ve Gürdal, O. (2005). *Liseler için kütüphanecilik*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin toplumsal konumu ve işlevleri. *TKDB*, 35(1), 8-16. 25Nisan 2017 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/1018-2035-1-PB.pdf> adresinden erişildi.
- Ephraim, P. E. (2003). The greening of libraries. *Library Management*, 24(3), 160-163. 17 Nisan 2017 tarihinde <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01435120310464862> adresinden erişildi.
- IFLA/UNESCO okul kütüphanesi bildirgesi. (t. y.). Önal, İ. (Çev.). 10Nisan 2017 tarihinde http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/okul_kutuphanesi_bildirgesi.pdf adresinden erişildi.
- IFLA/UNESCO okul kütüphanesi rehberi. (2002). 14Nisan 2017 tarihinde <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-guidelines/school-library-guidelines-tr.pdf> adresinden erişildi.
- IFLA school library guidelines. (2015). 25 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> adresinden erişildi.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Okul Kütüphanecileri Derneği. (2014a). *Yönetim ilke ve standartları*. 15 Mayıs 2017 tarihinde <http://okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/sts/yis> adresinden erişildi.
- Okul Kütüphanecileri Derneği. (2014b). *Hizmet ilke ve standartları*. 15 Mayıs 2017 tarihinde <http://okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/sts/his> adresinden erişildi.
- Okul Kütüphanecileri Derneği. (2014c). *Fiziki ilke ve standartları*. 15 Mayıs 2017 tarihinde <http://okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/sts/fis> adresinden erişildi.
- Okul Kütüphanecileri Derneği. (2014d). *Koleksiyon ilke ve standartları*. 15 Mayıs 2017 tarihinde <http://okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/sts/kis> adresinden erişildi.
- Okul Kütüphanecileri Derneği. (2014e). *Teknoloji ilke ve standartları*. 15 Mayıs 2017 tarihinde <http://okulkutuphanecileri.org/index.php/tr/sts/tis> adresinden erişildi.
- Önal, İ. (1985). *Türkiye'de okul kütüphanelerinin yönetimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. 10 Mayıs 2017 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/57.pdf> adresinden erişildi.
- Önal, İ. (1995). School library development in Turkey. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3). 255-257. 13 Mayıs 2017 tarihinde <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/991/986> adresinden erişildi.
- Önal, İ. (2005). New developments on the Turkish school library science. *Journal of Librarianship and Information Science*, 37(3), 141-152. doi: 10.1177/0961000605057481

- Önal, İ. ve Topçu, Ö. Ş. (2013). Eğitimi gerçekleştirmek: Eğitim programlarında okul kütüphanelerinin yeri. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 306-328. 27 Mayıs 2017 tarihinde http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/Onal_TopcuBD.pdf adresinden erişildi.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38. 03 Ağustos 2017 tarihinde http://www.kefdergi.com/pdf/14_1/029-038.pdf adresinden erişildi.
- Rufi, J. (1956). *Türkiye’de Orta Öğretim: Müsahedeler, problemler ve tavsiyeler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Soysal, Ö. (1969). *Çağdaş eğitim ve Türkiye’de okul kütüphanesi*. Ankara: Güven Matbaası.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2001). *Okul Kütüphanesi Yönetmeliği*. 18 Mayıs 2017 tarihinde <http://www.bbyhaber.com/bby/wp-content/uploads/dosyalar/mevzuat/MEB-Okul-Kutuphaneleri-Yonetmeliği.pdf> adresinden erişildi.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017a). *Eğitim istatistikleri*. 18 Mayıs 2017 tarihinde <http://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24> adresinden erişildi.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017b). *Z-kütüphanelerin özellikleri*. 18 Mayıs 2017 tarihinde <http://z-kutuphane.meb.gov.tr/Home/Hakkimizda> adresinden erişildi.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017c). *Milli eğitim istatistikleri*. 24 15 Ocak 2018 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017.pdf adresinden erişildi.
- Thompson, L. S. (1952). The libraries of Turkey. *Library Quarterly*, 22(3), 270-284. 23 Mayıs 2017 tarihinde <http://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/617909> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. 2017. Yıllara göre il nüfusları. 17 Ocak 2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden erişildi.
- Yılmaz, B. (2004). *Türkiye’de eğitim politikası ve kütüphane*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Yılmaz, E. (2015). Eğitimde okul kütüphaneleri: Türkiye’de durum. *Milli Eğitim*, 208, 259-286. 30 Ağustos 2019 tarihinde <https://www.kisa.link/M5xU> adresinden erişildi.
- Yılmaz, M. (t. y.). Eğitim ve kütüphane ilişkisi. 30 Ağustos 2019 tarihinde <https://www.kisa.link/M5xK> adresinden erişildi.